

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Издази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Поглед на удружења међу Српкињама.

Друштвени рад наших Српкиња, постао је важна чињеница у народном животу; о њему се све више говори, све чешће пише; на њега се рачуна у много прилика, особито кад се ствар тиче просветних и привредних односа нашега народа. По томе је потреба, да се чешће или бар на крају сваке године баци по који поглед на ту страну бар у овом листу, који је тога ради основан и који је поглавито том позиву и посветио ступце своје. Зато ћемо овог пута да се позабавимо мало тим питањем и да видимо, шта је бар у главном урађено на том пољу међу Српкињама с ове и с оне стране Саве и Дунава.

Минуте године навршило се равно 40 година, како је иницијативом заслужне г-ђе Савке Суботићке, поникло у Новом Саду прво женско удружење на хуманој основи, а 33 године, како је у Вел. Кикинди, опет под водством друге заслужне Српкиње, г-ђе Нине Петровићке, основана прва српска женска задруга, а 31 година, како је и у Београду поникло прво Женско Друштво. Оно најстарије друштво и како је покренуто од Српкиња и било већином Српкињама и попуњено, није могло да даје импулса осталим Срп-

кињама за склапање сличних задруга, јер је у њему набрзо овладао стран дух и несрпска тежња. То је дало повода и Српкињама у Кикинди, да се удруже на чисто српској основи. И та је мисао набрзо освојила духове наших Српкиња, те отпочеше узастопце подизати задруге у Ст. Бечеју, Суботици, Сегедину, па и у Новом Саду по други пут, али на чисто српској основи. Нови Сад је први дао наслов овим удружењима: Добротворне Задруге Српкиња, што су и остале задруге на овој страни попримале и под тим именом имадемо до данас у Угарској: 23; у Хрватској и Славонији: 24; у Далмацији и Аустрији: 4; у Босни и Херцеговини: 9; а у Америци међу српским колонијама: 3, свега: 63.

Није много, а није ни мало, кад се узме у обзир, да је то већим делом потекло из срца и љубави самих женскиња, које су таким пословима још невичне. Да је више мара и жара било за те организације у мушкој браћи, зацело би двојином порастао тај број за минутих 30 година.

Београдско „Женско Друштво“ повело је на том пољу коло у Србији и за последњих 30 година разгранало се на 25 својих подружина по разним

крајевима Србије. Поред свега тога, што је то друштво поред хуманог задатка прихватило у своје руке и радну страну женске домаће индустрије са свима подружинама својим, ипак су тамошње хумане и опште народне потребе изазвале нова женска удружења, те данас поред постојећег Женског Друштва и његових подружина постоје још три засебна Женска Друштва: у Крагујевцу, Шапцу и од лане у Смедереву. Осим тих удружења постоје у Београду: патриотска Друштва: Кнегиње Љубице и Коло Српских Сестара. Ово последње се за три последње године помножило са 18 својих одбора по свим крајевима Србије, те врше еминентну патриотску и хуману дужност за ону браћу и сестре, што су изложени немилостиво тлачењу небраће своје. Поред ових удружења поникоше тамо у последње две године: Удружење за унапређење женских рукотворина, Удружење за Домаћинство, Материнско Удружење, Друштво девојачког интерната и у најновије доба: Друштво српских женских чиновника. Кад би се овамо прибратало и српско јеврејско женско друштво у Београду, онда би се видело, да и у Србији раде на јавном пољу пуна 52 женска удружења, а са оностранима и онима у Америци 115, који представљају у најмању руку 10.000 члана.

Мисао за удруживање међу Српкињама расте с дана у дан, јер је међу њима дубоко продрла свест, да су и оне позване да пораде за опште добро народа свог, оне, шта више, осећају, да су дужне и од своје стране да принесу колико год могу, да се народна слава уздигне, народна свест ојача и његов културни и привредни ниво подигне. То се види већ из тих чињеница, што су оваке задруге и удружења последњих година убрзале међу њима и што су само за прошлу годину подигли осам нових удружења: у Голубинцима, Добановцима, Оточцу, Грачацу, Дољњем Лапцу (све у Хрват-

ској и Славонији), Бос. Градишци, Дољ. Тузли (у Босни) и Чикагу у Америци.

Мимо ових задруга поникло је лане у крилу сомборске Добротворне Задруге као нова установа Девојачко Коло, које је у свој задатак узело литерарна вежбања и забавне поуке баш као и оно мешовито омладинско коло „Узданица“, што од више година с лепим успехом ради у Панчеву.

Како је у последње 2—3 године међу овамошњом мушком омладином поникла „соколска“ мисао, одмах се нашле ту и младе Српкиње у Шиду и у Новом Саду и решиле, да ступе у редове мушке браће и да своју телесну већбу освеже хуманим и просветним радом, те тако међусобним помагањем прошире патриотску масу и у редове женске омладине.

Сомборске приправнице, угледајући се на своје тамошње садругове, приправнике, који су помоћу тамошње Добротворне Задруге Српкиња пре 2—3 године основали своје заједничко издржавање — Алумнеум — положише лањске године основицу од 4—500 К за подизање женског девојачког интерната у Сомбору.

Све су то знаци будне свести и родољубивих заноса, који је овладао у последње доба и међу млађом генерацијом наших Српкиња. А радна снага, која се појављује у редовима постојећих ово и оностраних удружења женских, потврђује још боље наше речи, јер мало је задруга, које поред својих локалних добротворних дела у одевању и храњењу сироте школске деце, у потпори сиротих девојака на вишим наукама и стручним школама, у потпори сиротих удовица и пострадалих Срба, не издржавају још по једно српско дечије забавиште, или женску радничку школу, а у новије доба и ђачку трпезу (Београд, Сарајево, Мостар, Сомбор).

Вредним заузимањем и сталним прикупљањем прилога и милодара наших постојећих задруга с ове стране,

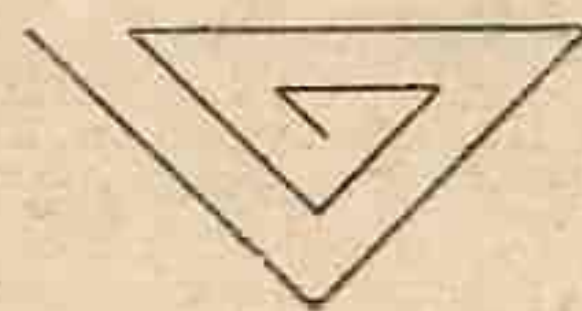
ударен је темељ новим велелепним зградама у Будимпешти и Загребу, у којима ће се наша женска учећа се омладина склањати од туђинских на- сртаја и неморалних изгреда, своје име и православну веру чувати и спре- мати за ваљане и корисне чланице свога милог народа.

Српкиње пак из Србије учиниле су прошле године један знатан корак у напред. Основале су међусобни Српски Женски Савез, који је, као што смо у 6. броју нашег листа од прошле године изложили, основан 1888. године у Америци и по том брзо ухватио корена и у Европи.

Тим чином изишле су наше Срп- киње из уског оквира својих чисто националних граница и стале у ред најнапреднијих и најкултурнијих на- рода, те пристале, да заједнички с овима раде на решавању оних међу- народних питања, која за цело чове- чанство траже среће и већа напрет-

ка, а које се нарочито клоне поправци друштва и породице, та два женска царства. Ми осећамо, како ће тај приступ наших поред општих кул- турних подвига, подићи знатно углед нашем српском имену у западним културним крајевима и како ће при- вући не само више пажње него и наклоности ових народа нашој нацио- налној мисли а у данашњим прилика- ма то много вреди.

Из свега тога се види, да су удру- жења данас важне чињенице и да су најбоље мерило за културни развитак једног народа. Она најбоље показују, колика је свест за одржањем и на- предовањем једнога народа, јер су у- дружења за све то понајпоузданији основи. За то се ми и радујемо у ду- ши својој, што видимо напретка у удружењу оне нам друштвене поло- вине, што држи кућу и породицу, те основе народне и државне егзистен- ције.

Поклич Српкињама*)

Истина је света а и реч је стара:
»Дом на мени стоји, жена кућу ствара!«
»Е, па кад је тако, чуј Српкињо сада,
Шта ти све у дужност и част српску спада!

Сетимо се само славе наше старе,
Кад просветне такве немасмо олтаре!
Где је цвеће никло, где му ј' коре и клиј' о,
Из кога се Српству венац славе свио?
Чији ј' мирис бајни мирио далеко
И бујно се рађ'о, ширио и тек'о,
Те нам ствар'о дичне карактере оне.
Што кроз прошлост сјајем мрак и таму гоне;
У леденој чаши, што нам Српство греју,
Сама благостања, што у њему сеју,
Благотворно семе давало је плода:
Славнијег не беше од српскога рода.
То је цвеће било најскупље имање,
То се цвеће звало: српско васпитање.
У српскоме дому низам је, звало,
Од српских се мајки помно неговало.

О, Српкињо дична, што се зовеш мати,
Неговат' то цвеће немој ни сад' стати!

И душом и телом подижи га даље!
Зар не видиш гују, како шири раме,
Како с' међ' тим цвећем савија и крије,
Вуче се кроз њега, ломи га и бије?
Језик српски чувај, јер на теби стоји!
Њиме чедо храни, њиме га одгоји!
Одгоји га тако, да се Србин зове,
Да стекнемо лепше нараштаје нове!

Српска кућа није, чуј Српкињо мати,
Српско васпитање, у којој не цвати;
К'о перивој то је ширска нам права,
А Српкиња мати вртар који спава.
А перивој даје мелема нам чиста,
Српска кућа треба Српством да се блиста;
Да два српски само свагда у њој веје,
Родољубље жарко у њој да нас греје;
Српске песме дивне гласи да се оре,
Она да нам вида јаде, кад нас море.
Тад ће кућа српска огледало бити,
У ком ће се дична слика твоја вид'ти;
И та слика твоја, узорита, бајна,
Остаће у души деце твоје трајна,

*) Говорено о св савској беседи Добротворне Задруге у Митровици.

Она ће их бодрит' напреднијем раду
И уливати им: љубав, веру, наду.

*

Дичан ли је пример оних српских жена
И поносан спомен њихових имена,
Што нам прошлост српска са поносом има:
Јевросима мајка, прва међу њима;
Учи сина Марка истину да збори,
Овако га шаље, да се за њу бори:
»Боље ти је сине изгубити главу,
Него душу своју огрешити праву!«
Југовића мајка, родољубља дика,
Мајка оних девет узор мученика,
Изгуби сина девет, у косовском боју
И т' знала тугу преболети своју,
Јер за Српство мило падоше јој деца,
Тврда срца била, и ту не зајеца;
Крепила је нада на будућност бољу,
Која ће с' засноват' на Косову пољу;
Ал' гаврана врана, кад спази где лети
И разнаша кости мученика свети;
Препуче јој срце, ту је куцат' стало,
Јер је царство српско на Косову пало.
А Милица љуба, уз Лазара мужа,
Свој својме да тежи, аманет нам пружа;
Задужбину диже и Србин је гради,
Даде да је гради, Неимару Ради.
Анђелија мајка с добротинства своји,
На светоме месту, светитељском стоји.
Предака нам славних узорите љубе,
Од врлина самих саградише стубе,
А стубови ови држали су круто
Српство, када беше јадам притиснуто.
Српкиње нам старе рађале су диве
И злотвори наши чак да им се диве;
Са љубављу жарком приступаху раду,
Дизаху што беше наклоњено паду;
Пазећи на кућу, к'о на очи своје,
Раскошности бесној на мејдану стоје:
Саме везе везу, саме платно ткају,
У дому при послу саме у ред стају;
А за народ српски, име српско своје,
У првоме реду те Српкиње стоје;

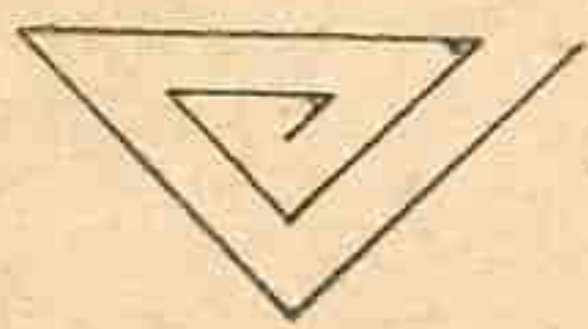
Васпитање српско било им највише.
Јест, Српкиње такве у прошлости бише,
Да, Српкињо дична, онда је то било,
Кад све кућа беше и мајчино крило
И кад кућа српска на Српкињи стаја,
Прожегој топлином српских осећаја.

На прошлостинек се будућност наша зида,
То Српкињо дична не губи из вида!
Јер од тебе срећа зависи нам многа,
Коракне л' ти само стазом овом нога,
Коју ти показа прошлост твоја славна!
Не дај да будућност буде нам кукавна!
Већ да Српство мило весело пропоје,
Чувај кућу своју, као очи своје!
Јер падне л' ти кућа, један камен паде,
И тај камен један део ј' силне зграде,
Која с' у вис диже и Српством се зове,
Заклања нас, штити, најслађе нам гове.
Па буде ли пад'о кам по камен тако,
Нестаће је брзо, порушиће с' лако.

Свака кућа српска, то је Српство мало,
Ти се труди да би већма ојачало!
Па примиш ли тако дужност српску своју
Сложите се скупа, све да сте на броју!
Свијте се у коло, коло једно сложено,
Да од сада буде, што не беше можно!
Држите нам зграду, да је није мање!
Подижите оно, што је пало са ње!
Градите је вишом, да је нема јаче,
Да јој прићи несму, што би да је тлаче,
Подуприте зграду, која с' Српством зове!
Извршујте увек аманете ове!
А здруженим само, то вам је могуће,
Задруга је снажна, к'о у снопу пруже!
То задруга ваших задаћа је права,
Која треба ревно да се испуњава,
Па ће народ српски с диком кликнут' знати:
»Е, Српкињо дична, хвала — хвала ти!«
А искрено »хвала« од народа дато,
Највећа је плата, најсјајније злато.

Митровица, 1904.

Јован Удицки, срп. н. учитељ.

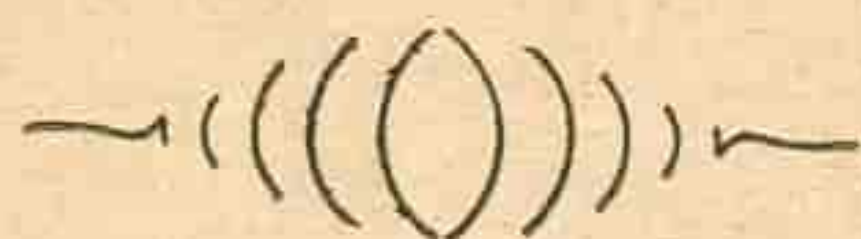
ЊИМ ЈЕ РАЈ!

Текла вода текла мала
у њен крај,
Шанула јој жуборкањем:
»Причекај?
Довече ће доћи драги —
у твој гај,

Гуња 3./3. 1907.

Да утоли своје душе
тешки вај,
Причекај га тамо доле,
доћ' ће знај;
Доћи ће ти и зацело
ваш је рај!«

Лазар Пешић Јованов.

Чланицама Добротворних Задруга Српкиња.

Гђица Мара Цвијановићева отворила је скорим у Загребу у кући Српске Школе (Прерадовићев трг 8.) лепу радњу женских ручних радова. — Она је квалификована учитељица те струке, радила је као учитељица и практично, па јој је ради њених особитих врлина и стручних способности поверена и управа школе, женских ручних радова, а у књижарској радњи свога брата, Светислава Цвијановића, познатог књижара у Београду, извештила се и у пословном саобраћају са интелегентном публиком.

То је учинило, да су поврвиле све интелегентне учитељице и ученице, као и остале вредне и радине госпође и госпођице у ту одличну стручно всђену радњу, па ту добију све што им треба, из веште и стручне руке, а уз то за све те послове сваку упуту, поуку, савет, обавештење и т. д.

Многе чланице Загребачке Добротворне Задруге Српкиња помажу и раде колико доспеју, кад навале послови, а гђица Цвијановићеза не доспе да их савлада. Многе вредне руке нашле су и добиле ту стално занимање, па раде код куће — уз своје остале домаће послове, као што се и у свем осталом свету вредне варошке госпође и госпођице забаве по који час таквим лепим финим и интересантним пословима кад доспеју. Таковом корисном забавом и зарадом подмирује се најлакше све што за тоалету или какову другу нужгредну или фамилијарну потребу треба. Или се из тога купују књиге, ноте, чине се поклони или се који страни језик учи, или се у штедионицу улаже и штеди или се које сирото дете обује, сбуче, или му се купе књиге, једном речи, у сваком месту на све стране нађе се места за коју добротворну потребу.

Зато смо ми са гђицом Цвијановићевом удесили, да се постара за сталан рад и сталну зараду за госпође и госпођице, које желе да раде код куће — кад доспевају; а за одраслије госпођице удесиће она поред свога дућана сталну школу, где ће се стално радити, учити — а према вештини и лепо зарађивати, а после ће те веште ученице моћи код куће — уз остало домаће занимање — свој посао продужити.

С тога молимо све чланице Загребачке и друге Задруге, нека — по својој добротворној дужности — све ово тумаче и протумаче сваком приликом и свима ваљаним Српкињама, па да се и наше Српкиње користе овом лепом приликом где се може учити и научити стално радити па и зарадити. — Кому не треба зараде — а вредан је — тај може својом часном зарадом добра дела чинити, помагати кога свога или болне, бедне и оскудне, а без да крњи своје готово, редовито, одмерено.

Привредник се стара, као што је познато заједно са нашим Женским Задругама Српкиња и за привредно подизање и унапређење Српкиња и целог Српства, па зато молимо да нам у том правцу свако своје предлоге чини, мисли излаже, јер ми желимо да чујемо свакога, и да на основу свих тих искустава послужимо и користимо свима, ко жели и ко хоће да ради.*)

*) Овај предлог учинило је Српско Привредно Друштво Привредник у Загребу чланицама тамошње Добротворне Задруге Српкиња, а ми са наше стране предлажемо и свима осталим Српкињама да се послуже овим лепим примером. А ко жели још ма каква даља објашњења, нека пише Привреднику у Загреб па ће добити — уверени смо — сваки жељени одговор и упутство.

МОЈЕ ЧЕДО.

Имам чедо, пупољак од руже,
 Сва се деца с њиме радо друже.
 Коса му је боје од кестена,
 Вијугаво пада до рамена.
 Зуби — низи бисера,
 Уста — чаша шећера,
 Обрвице — морске пијавице.

Чело му је мушки узведено,
 Лице мило, бело и румено.
 Ходи право, гипко, узорито,
 Гледа смело, збори племенито
 Очи су му плаветне,
 Речи су му паметне,
 Кад се јави — анђео је прави!

Песме пева, о слободи снева,
 У војничко рухо се одева.
 Чист је као небо без облака,
 Побожнији него многа бака.
 Ал' кад хата узјаше
 И сабљицу припаше,
 Е, би рек'о, да је Хајдук Вељко!

Правичан је, презире тирјанство,
 Слободан је, прогони варварство;
 Слободан је, да му равна нема:
 Једнако се за Косово спрема.
 Има Шарца крилата,
 Вреди триста дуката,
 Мисли свако Краљевић је Марко!

Ђорђе ми је пупољак од руже,
 И цуре се с њиме радо друже.
 Слушају га, кад у фрулу свира,
 Гледају га, кад смело маршира.
 Вечито је радостан,
 Нигда није жалостан,
 Ето тако мио је једнако.

13. X. 1906.

Чед. М. Шљивић.

Добротворне задруге Српкиња — српском народу.*)

Огрешили бисмо се о истину, кад бисмо тврдили, да Српство у Банату, Бачкој, Босни, Далмацији, Херцеговини, Хрватској, Славонији и Срему нема користи од својих Добротворних Задруга Српкиња.

На броју близу педесет, оне, како која, потпомажу српску сиротињу, дају годишње приносе многој српској народној установи, троше на стипендије, одржавају разне школе и т. д. Раде, као што видимо, како која уме и зна, свака на своју руку, ништа заједнички, — али да није још Женског Света, органа наших задруга, једна о другој, овако остављене, одвојене, слабо би што и знале. То је, каже се, што Добротворне Задруге наше немају свога савеза, те према томе ни заједничког рада. Истина је, савеза не

мамо; али је још куликамо веће зло, што наше Добротворне Задруге никако не проширују своје поље рада, никако да дођу до већег значаја, а у истини би слабо имале што заједничко све и да дођу до свога савеза, кад би и даље остале при досадањем раду, који нас ни близу не може задовољити.

Наше је уверење, да би Добротворне Задруге Српкиња могле заузети једно од првих места у колу наших јавних установа и поред данашње своје одвојености, схвате ли једном друкче своју дужност, него што је данас схваћају. То што немамо и не можемо савеза имати, управо слабо нам смета; јер шта бисмо хтели постићи савезом, све да га и добијемо: што већу корист по наш народ, што стварнију припомоћ у борби нашој за

*) Овај чланак изашао је у 21. бр. „Брацкова Кола“ и 48. бр. „Трговачких Новина“ из прошле године.

народни опстанак. То се даје и овако постићи, само треба хтеги.

*

Хтели бисмо да скренемо пажњу наших задруга на један пут и начин, како би српски народ од наших добротворних задруга могао имати кудикамо већу корист, него што је у ствари данас има.

Од куда долази, да корист, коју нам наше женске задруге данас пружају, тако рећи и не видимо? Без сумње, једино отуда, што свака женска задруга у првом реду има пред очима своју околину, потребе своје околине. Из године у годину, оне испомажу поглавито своју сиротињу, троше на издржавање које од својих школа и т. д. Оне потребе Српства долазе у обзир тек у другом реду, или уопће никако. Наше задруге, све што имају и све чиме могу располагати, троше на своје ситне потребе. Да нису овде онде још годишњи прилози Привреднику и то тек од последњих година овамо, оне би се ограничиле искључиво на испомагање својих месних потреба. Међутим српски народ, целина његова, за своје оне потребе тражи знатно већих жртава.

Боже сачувај, не тужимо се ми, што наше задруге имају у виду свагда у првом реду своја места. Али није право, да цео свој рад улажу само на подмиривање ових трошкова. Српски народ с правом тражи од својих добротворних женских задруга већу корист, ма је и не било, — као што је и не може бити, — сваке године. Сваки је додуше себи најближи, али се тек задруге не смеју ограничити једино на своју околину.

Овај дакле пут и начин, како да женске задруге живље прораде на корист опћу а и да дођу једна с другом у живљи додицај био би у овом:

Пре свега свака Добротворна Задруга Српкиња у овим нашим крајевима треба да реши, да сваке године приреди једно српско вече са улазном ценом према својим приликама. Приход од овога свога вечера не би онда употребили на своје

»друштвене« сврхе, а не би смео да уђе ни у друштвени фонд, него једино на потпомагање и оснивање српских народних установа уопће. Оваке би се вечери понајбоље држале зими, недељом после подне, а можда баш најбоље о Божићним празницима. (Панчевачко српско црквено певачко друштво, на пр. приређује своје »духовне концерте« већ 20 година на други дан католичког Божића у 5 сати после подне.) На тим вечерима држала би се предавања о српским стварима, о бројном и територијалном кретању Српства, нарочито дотичнога краја, о српској књижевности и т. д., могло би се уз то декламовати, певати, можда и свирати, ако баш и не би било играња, јер оваке српске вечери наших задруга, по нашем схваћању, не би требале да посе тип наших досадашњих стереотипних забава.

Новчани прилози, односно приход ових српских вечери, требало би остављати у веће српске новчане заводе, рецимо десет година на укамаћивање. (На оваки подужи рок полажемо особиту важност.)

Кад просечни годишњи приход од ових вечери и не би био већи од 80 круна, ипак би српски народ на овај начин од својих женских задруга добијао сваких десет година око 50 хиљада круна. Притекну ли онда женске задруге својим оваквим прилогом у помоћ ма којој нашој установи, положај њен баш оваковим поклоном морао би се очигледно изменити. А могле би и саме задруге на овакав начин много што шта створити, у чему данас оскудевамо. — Питање, које би задруге својим скупштинским закључцима одлучивале: на шта би се имао крајем сваких 10 година од свију задруга сакупљени новац од српских вечери употребити, дало би се на врло прост начин решити. Рецимо да три четири задруге, које би на крају 10 година највећи принос исказале, имају право решавати, у какву ће се сврху новац употребити. Ове три четири задруге могле би споразумно изабрати још једну задругу са мањим годишњим прилозима.

Его уједно прилике задругама, да се такмаче у родољубљу! Разуме се, да би

и српска штампа свагда са своје стране помагала својим саветима задруге. Свака би задруга тежила да што боље осветла себи образ, распитивале би једна за другу, угледала би се једна на другу.

Задруге би сваке године објављивале, колики су им приход донеле српске вечери. Наши би листови увели сталну белешку о српским вечерима, саопштавали би, у које новчане заводе улажу поједине задруге своје готовине и т. д. Од српских новчаних завода могло се тражити, да овај новац укамаде са што већом стопом. Зар не би ово била једна жива организација наших Добротворних Задруга Српкиња, врста једне заједнице. — Тако би Добротворне Задруге Српкиња у нас дошле до другог значаја. Ове би постале свака за себе и све скупа наши највећи народни добротвори. Знало би се да постоје и то у неку већу сврху него досада. Иашле би из данашњег оквира и ми бисмо другим очима гледали на њих.

Овакав покрет, најзад, дао би за извесно нова полета и самим задругама. Оснивале би се задруге и тамо, где их данас немамо, наше народне институције би поново процветале.

Усвајање ових мисли не би требало да наиђе на формалне тешкоће. По нашем схваћању излишно би било чак и дописивати се много. Хоће ли се у једној задрузи једна забава више или мање годишње приредити, ствар је управнога одбора ове или оне задруге; већ сама чињеница, да једна или друга задруга приреди после овог једно своје овако српско вече, значило би, да пристаје на ове наше мисли.

*

Задруге имају реч. Једино од њих зависи, хоће ли се моћи и смети Српство одсада надати сваких десет година једном завештају од најмање 50.000 круна.

А Српство у овим нашим крајевима,

ван Србије и Црне Горе, треба добротвора. Бог је сведок.

Папчевс.

Др. Никола Милутиновић.

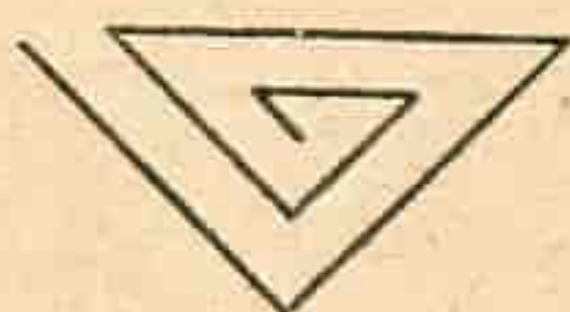
*

Жао нам је, што г. писац није одмах у нашем листу, као органу Добротворних Задруга, изнео ове своје мисли, те би до сад Задруге имале прилике, да о њима размисле и расуде и евентуално и своје закључке донесу. Али, није ни сад доцкан, шта више, сад је и прилика за то, јер су сад наше чланице доколније, а сад су на реду и забаве, те се по неки део од њих може и раније на оваке цели одредити.

Нама се, искрено исповедамо, свиђа овај предлог, јер би на тај начин дошле наше Задруге у прилику, да се бар у извесним годинама састају на договоре о саједничким задаецима, кад нам се са меодавне стране и дозвољавају у двапутатражени савези. Само нам се чини, да је размак од десет година и сувише велик. Довољно би било, да се протегне то на три, четир, а највише на пет година, јер је важнија морална добит, они састанци и измена мисли, него материјална, која се ту тражи. А ако која народна ствар захтева већих прилога, него што се скупи за 4—5 година, могу се одредбе учинити, да се на ту страну и двапут и трипут, четир или петогодишњи принос уноси. Но свакојак захтевамо, да се ти приноси одређују само на страну женске половине и њиховог моралног и материјалног унапређења, које свакако стоје у свези са општим народним интересима.

Молимо, да наше Добротворне Задруге изволе ова питања узети у претрес већ у овогодишњим својим скупштинама, и евентуална решења износити у овом листу. Ако се потреба укаже ми ћемо или која друга задруга заказати један састанак на лето па ћемо то питање свестраније оценити и коначно решити.

Уредн.

МОЈОЈ МАЛОЈ „НАДИ!“

Бог ми те даде, чедо моје мило,
Животне среће, моје десно крило;
Да будем теби, што не могах знати,
Колико вреди, добра, брижна мати.

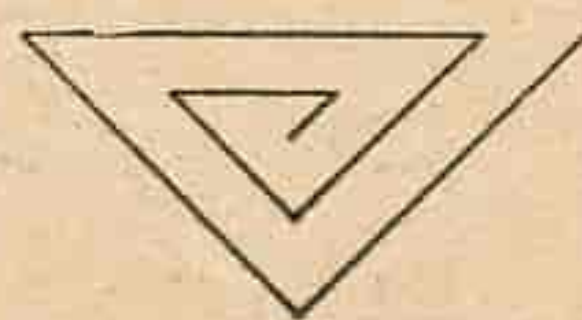
Љубећи праме твоје меке косе,
Брижне ме мисли у даљину носе;
Тражећи слику твога жића млада,
И судбе, што ће над тобом да влада.

Б. Крупа 1907.

Желећи знати твога жића стазе,
Воде л' у срећу ил' мрачне богазе;
Јер, ти још не знаш, мој анђеле лепи,
За твоју срећу мајка сад већ стрепи.

Јер, ја сам рада, чедо моје мило,
Да чело твоје буде увек чило;
Да жиће твоје буде светлост сама,
Узор и дика *дичним Српкињама!*

А. Ј. Ђ.

МОЛИТВА.

О, Христе Спасе, Ти си благост сама,
Пред Тобом ево ја ничице падам,
Богочовече рођен у јаслама,
Једином Теби своје јаде јадам.

Јер ти си људске грехе уз'о на се,
На судбу нигда Ти роптао ниси,
Теби се молим смерно, Христе Спасе,
Над људском злобом и мене узвиси.

И дај ми снаге, да у грех не тонем,
Да сносим мирно своје тешко бreme,
Да све до краја живота не клонем
Сијући »љубав« Твоје свето семе!

На Божић 1906.

Дим. П. Стојшић.

Рад добротворних задруга Српкиња.

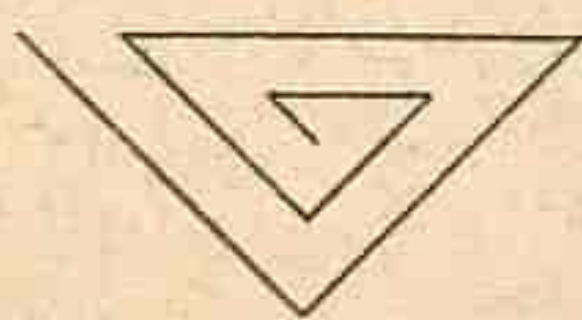
Суботица. Добротворна Задруга Српкиња у Суботици под председништвом своје председнице гђе Мице Ј. *Радића* држала је своју јесењу скупштинску седницу 2. (15.) децембра 1907. Ова седница била је сазвата за 18 нов. али због недовољног броја чланица није се могла одржати, те је према одредби осн. правила поново сазвана за гореозначени дан. На овај понован позив одазвале су се чланице у прописаном броју; присутне беку осим председнице, тајника и благајника још: Кристина *Димитријевић*, Кристина *Лепедат*, Јелена *Недељковић*, Емилија *Радић*, Анка *Радосављевић*, Катница *Суботић*, Аница *Сакмајстер*, Марија *Огњанова*, Јерина *Лазарева*, Кристина *Међанска*, Олга *Стојковић*, Милка *Лудајић*, Јозефа пл. *Тесаи*, Јелена *Сувајчић*, Софија *Огњанова*, Олга *Продановић*, Пава *Руска*, Марија *Вујић*, Зорка *Мијашова*, Јулка *Лакетић*, Емилија *Огњанова*, Софија *Келин* и Ангелина *Арадска*. — Пре но што се прешло на сам рад скупштина је изаслала Марију *Вујић*, Милку *Лудајић* и Кристину *Међанску* да оверове записник скупштински; затим је узет у претрес прорачун за 1908. годину, те је усвојен у цело

сти како је одбор предложио, по коме би приход био 1374 К, од чега би се према одредби осн. правила 273 К употребљено на умножење друштвеног капитала, а преосталих 1101 К на подмирење друштвених потреба и друге просветне и хуманитарне сврхе. Одређено је, да се у години 1908. издаје месечна припомоћ следећим сиротама: Љубици *Стојковић*, Савети *Гојковић*, Мили *Гојковић* и Марији *Тубић* по 8 К, а Софији *Рајић* и Анији *Васиљевој* по 5 К месечно. Одређено је, да се о материцама 72 К подели немоћним сиротама. — Одлучено је, да о Сретенију задруга у заједници са месном певачком дружином приреди беседу у просторијама гостионе „Пешта“. Оваке беседе приређују се не толико материјалне користи ради, колико да се прикаже страном свету културни напредак наш. Све наше досадање беседе беку од најлепших и најсјајнијих забава, које се у нашем месту приређују, па се надати, да ни ово неће заостати ни по сјају ни по уметничкој вредности својој иза досадањих наших беседа. — Олга *Станковић* потпредседница с погледом на своје здравствено стање и породичне прилике, што

јој смета у вршењу дужности, поднела је оставку на части потпредседничкој, но скупштина у нади, да те прилике нису трајне природе умолила ју је да и надаље задржи част, којом ју је Задруга ова одликовала. Напоследку на предлог председнице скупштине је одредила 50 К као прилог нашој браћи на Косову, који усљед неродице налазе се у највећој оскудици и невољи. Овом прилогу додала је и председница од своје стране 10 К.

Сан Франциско. Добротворна Задруга Српкиња у Сан-Франциско приредила је забаву са печењем колача уторак 20. новембра прошле 1907. године у 8 сати у вече, као у очи дана своје друштвене крсне-славе, Ваведенија. На забави су били позвани не само Срби из места и околине, него и други одличнији Словени и одзив је био врло леп. Дворана је била искићена

цвећем, српским заставама, а сто пун разних ђаконија. Присутне је госте поздравила председница г-ђа С. Шимрак врло усрдним речима, за тим је одсвирано на гласовиру: »Радо иде Србин“ и »Онамо, онамо«, и онда је декламовао г. Томановић: »Ој славно је Србин бити.“ Мешовити хор отпевао је: »Мируј мируј срце моје.“ — Г-ђица Мандић декламовала је: »Малена сам« од Змаја, а г. Марковић, глумац показао нам је вештину своју у имитацији. — Г-ђице: Милојевић и Петровић лепо су нам приказале диалог: »Поезија и проза“ и за тим је резан колач свечарски а резали су га председница задруге и председник српског клуба у Сан-Франциско г. Хамовић. Иза тога настала је закуска, коју је задруга приредила својим гостима која је у весељу, песми и здравицама трајала дубоко у ноћ.

НЕКАД И САД.

(FL. BL.)

Некад је било дика,
Да дете храни мати;
Ал сад јој ништа није
Дојиљи дете дати.

Ал зато она сада
За нечим вишим иде
И успела је, да јој
Докторску диплому виде.

Не мож' да храни дете,
И ако ј' то од Бога;
Ал зато сада храни
Та жена — мужа свога.

Превео Ив. Мартиновић.

БЕЛА ВЕНЧАНА ХАЉИНА.

Још се једном пажљиво погледала у велико огледало од главе до пете, у коме се огледало њено витко тело.

Десном је руком изравнала неколико гипких бора, које се беку помакле испод миртиног венца, левом руком подигла укусно снежно белу хаљину са дугачким шлепом. За тим се полако окретала...

Па стаде пред својом другарицом, дугогодишњом пријатељицом, која јој беше помагала при облачењу.

Златни зраци југарњег летњег сунца продирући кроз густе завесе елегантног будоара, обасипали су нежним сјзјем гипку појаву плавуше.

Свеже, насмејано лице с румених образа, пурпурне усне, ведро чело, грчки нос, веселе очи с дугим трепавицама и густим обрвама показују

у часу том неописану блаженост, која би тако радо претворила се у усклик, па се ипак бојажљиво уздржи, као да би то био непромишљени грех бити на врхунцу среће.

Љубити и бити љубљен! Осећати, да се најслађи снови коначно испуњавају — знати, да ћемо се кроз који час за навек спојити с бићем, које нам је драго.

Чије срце не би било раздрагано?

На чијем лицу не би се огледао сјај ретких осећаја потпуног блаженства? — — —

„Како си дивна, мила Емилија!“, рече верна другарица, погледајући у лепо лице своје пријатељице.

„А како срећна, моја драга Ружено!“ — — — прошапта Емилија, као да се бојала, да не би те речи сем њене друге, неки други чуо.

И њен нежни поглед подиже, погледи им се сусреташе . . . У бледо плавим очима Емилијиним засјаше се две сузе и клизнуше низ румене образе.

„Како ти на тим сузама завидим!“ проговори после ћутања пријатељица.

„Ах, не никако мила Ружено!“ одговори Емилија. „Знам да ми не завидиш, ти ми завидети не можеш!“

„Па ипак ти завидим . . .“

„Није могуће! шта зар ниси била пре две године овако исто срећна као ја? А зар ниси срећна и данас?“

„Срећа је превртљива . . .“

„И зато, што је срећа превртљива, можеш некоме за сузе радости завидети?“

„Не завидим тако сузи радости, као сузи у опште. Ја никада нисам од радости плакала и бојим се — кад се некад срећа од мене окрене, да се ни онда не ћу заплакати и у сузама наћи утехе . . .“

„Ваљда те не тишти какво лудо предсказање?“

„На против! чини ми се, да несрећном у опште и не могу бити! . . . Али несрећа не пита, хоће ли неко бити и на даље срећним, долази много пута неочекивана па ма . . .“

„Да би се човек исплакао, није ли истина!“ содаде Емилија, „и ти замишљаш, да ћу тада лавати и умекшати бол својим сузама? . . .“

„Исто тако, као што си сада узгред засузила од радости, умекшаћеш у своје време бол сузама, — — али ја — —“

Не доврши. Загасито око њено засија осо-

битим изразом, као кад изненада бол грч срце стегне.

„Ах, па ти си ипак будала, мила Ружено!“ зачу се после ћутања Емилија. „Па реци ми, шта те доводи на такве мисли . . .?“

„Твоја китњаста, снежно бела хаљина . . .“

„Како то?“

„И ја сам имала налик, и ја сам пола године остављала пару на пару, и ја сам сама шила, али сам је покапала својом крвљу . . .“

„Крвљу, својом крвљу?“ понови Емилија изненађено погледајући на своју хаљину; али убрзо на то одговори радосно разумевајући:

„Ваљда не мислиш ту малу мрљу, коју сам тако пажљиво кредом замазала и коју је тешко и изблиза распознати?“

При том показа својим руменим прстићем на малу мрљу, једва приметну мрљицу под својим срцем . . .

Ружена климну жалосно главом.

Емилија за часак ућута, гледајући пријатељици у лице, на којој се у томе часу огледала истинитост.

„Али ја не разумем“, говорила је мирно и озбиљно, „кавом везом може бити слична мрља с мојом или твојом будућом срећом!“

„Шта, зар ниси никад чула, шта чека невесту, која шијући свадбену хаљину, покашље је својом крвљу?“ запита Ружена тајанственим гласом.

„Никад! Али ја је управо и нисам попрскала! Убола сам се само непажњом по прсту иглом и једна кап крви канула је на хаљину . . .“

»И та једина кап крви биће ти судбоносна, мила Емилијо«, настави даље Ружена. »И ја сам само једном једином капи своје крви покапала своју свадбену хаљину. Мене и тебе очекује раније или доцније несрећа . . . Ти ћеш зар наћи утехе у својим сузама кад год, али ја јадна . . .«

Опет не доврши; изгледало је као да јој је предрасуда коју осећа, на један пут пресекала реч. Емилија се није могла одбранили од нарочитог осећаја тегобе.

»Иди мила душо!« рече, пошто се прибра . . .

»Па ипак си будала, што придајеш веру таквим предрасудама . . .«

Ружена заврте неповерљиво главом, и смакнувши раменима одговори правдајући се:

»Чудновато! Знам да је то пуко сујеверје, па се ипак не могу избавити тога веровања. Знајући за то веровање још из ране младости, зато шијући своју свадбену хаљину, шила сам тако

пажљиво, као никад дотле . . . Па ипак сам се убола као ти, мила Емилијо, само једна кап ка- нула је на хаљину . . . У часу оном обузела ме је неизмерна сета и . . .»

»Безразложна!« додаде Емилија са разлагањем и доказивањем. »Јер то не може бити ништа друго, до растројство«.

»Могуће«, наставља Ружена, »али мене обузме сета и неспокојство, кад год се тога сетим«.

Баш када су обе пријатељице у наивном и безначајном разговору продужавале — неко закуца нагло али тихо на врата.

»То је он, то је он!« прошапта дрхтавим гласом Емилија.

»Напред!« позва Ружена. Врата се отворише, на прагу се појави млад бујан човек у елегантном балском оделу.

Емилија му притрча у загрљај . . . Шта је после наступило, простије је, него што смо до сад испричали; кроз пола часа клечала је Емилија поред њега пред олтаром . . .

Срећа!

Заиста, чудновата реч! Шта је све о њој причано! . . .

Па ипак не казује више но задовољство. Све остало појмљиво је . . . Емилија је била задовољна — па онда и срећна . . .

Друго није желела, но да остане све тако, како је сад било: просто мирно, пријатно без душевног немира, без горких зала . . .

По првој години од срећне женице постала је неисказано срећна мајка. И опет није друго више желела, но да остану све тако, како је управо било . . .

Али срећа је превртљива. Не пита за чове- чије воље или жеље. Убрзо — несретним слу- чајем — окренуло се обратно.

На крају треће године љубљени, чак обожа- вани муж умре.

Угинуо је као хиљаде других просто, још простијим случајем.

Враћајући се једном по подне кући из кан- целарије, где беше такође вредан и примеран радник као и узор колега, оклизне се на угла- чаном леду и сломи ногу. Спочетка само пуки случај измени се у несрећу. Неколико је дана боловао. Нагла и неизбежна болест промени пра- вац и за три дана сврши. Млада удовица се ужасну. Први пут у свом животу познаде праву жалост и то најближу, најгоре врсте.

Плакала је, да јој се срце цепало — чупала

косе . . . Али ништа поможено! Природа је и у својим свакодневним појавама неумољива, безосе- ђајна . . .

У прво време јој се чинило, да неизмерне горчине у опште и не ће поднеги, да мора подлећи . . .

Али најдражи аманет мужевљев, двогодишњи русокоси анђелак — био јој је у горким часо- вима, најљућа боља.

Немајући појма о страшној несрећи породичној, остало је дете страшном судбином недирнуто. На- смејано лице, при погледу на матер, које се у плачу гушило, за часак се додуше уозбиљи, мало доцније заигра се око његових румених усана слатки безбрижни осмех а у бледо плавим очима огледала се свежина.

Спочетка било је убогој матери неисказано тешко и болно.

Не схватајући ствар с природне стране, гле- дала је на свога јединца са изразом горчине. Било јој је, као да јој је рођено дете само под- смех њеним јадима . . .

Одједном јој се разведри душа.

Снажно стиште дете на своје рањене груди и жарко га ежљуби . . . Појмила је, да се не сме заборавити — да мора живети за своје дете.

И од тог часа беше јој лакше . . . Живела је, управо живогарила, како то удовице само умеју животарити.

Право, које је имала на наслеђе од родитеља, који су још млади умрли, омогућавало јој живот у почетку барем да се спасити могао. Али ручни рад, од којег живљаше, не достизаваше — беда ускори и после две године закуца на врата про- стога стана немаштина . . .

Све тако просто — тако обично. Упињала се додуше и сада, као и пређе свим силама, ра- дећи дан и ноћ с неуморном вредноћом, не више него толико, да се од смртоносне глади одбрани.

Није чудо, што продаваше помало све, што јој из доба сретног заостаде: ту беше каква ситна стварчица, ту парче боље пострададе хаљине или намештаја, тако, да коначно беше скоро све нај- боље и вредеће продато . . .

За чудо! Што би на њеном месту можда свака друга жена учинила, Емилија заборави. Белу атла- ску свадбену хаљину, што би можда свака друга удовица у тешким околностима прошлим продала, остаде у куферу пажљиво сложена.

Сиротица се истина често ње сећала, нарочито у прво доба, када јој најтеже беше, на којој

је могла лепо зарадити но на какву златну илц сребрну стварчицу; али отвори ли куфер кадгод и на пажљиво сложену хаљину погледа, осећала се неисказано несрећна.

Чинило јој се, да јој у опште није могуће, од те успомене раставити се. Штедећи ту хаљину и у доба среће своје, имала је на себи само не колико пута — приликом неколико посета и онда на неколико забава, које је са својим мужем посјетила. Од то доба лежала је у куферу недирнута.

Напоследку, кад већ није било ништа за продавање, дошао је ред и на ту успомену.

Било је чаробно летње јутро, када сирота удовица не имађаше зашто скувати обичан ручак, сети се и на последњу успомену прошле среће.

Лагано клече поред куфера, отвори и дршћућом руком извуче хаљину. Раширивши је пред собом на столу, загледа се замишљена преда се.

Била је сама у соби.

Дете, њен љубимац, седело је напољу у дворшћу, играјући се на гомили песка са неколико играчака.

Мати га је могла видети с прозора; али га не виде — гледала је преда се обузета успоменама . . .

Дуго је непомично стајала. Растужену душу њену вукле су успомене; с почетка горке, болне, доцније светлије и милије, док се не сети часа најближег, чинило јој се, да је опет онако срећна, као што је била, кад је својом руком своју свадбену хаљину шила; чинило јој се, као да јој слатка туга изнова разведрава њену душу, и не описана благост освежи јој срце.

Узгред прегледа на столу хаљину.

Часом је држала у руци, нашто — не знађаше управо зашто — поче се облачити.

Облачила се је истина немарно; али се ипак обукла доста брзо и смотрено. Опет остаде са раштрканим мислима непомично погружена, управљајући поглед свој у неодређену празнину. Благе и слатке успомене, к је беху за час душу јој обузеле, уступише опет место успоменама тужним и горким; бледо, изнурено али увек још лепо лице њено преобрази се.

Моментално је била преображена и погружена.

У дворшћу се зачу груби, опорн глас старинара — звук његовог гласа болно одјекну у души сироте удовице. Поводећи се притрча прозору и климну старинару. Поглед јој паде на дете и две сузе засјаше се у лепим очима.

Брзо се прибра — старинар већ беше ту. И опет све тако просто, тако обично.

Дршћућим гласом понуди старинару хаљину на продају.

Био је скоро решен да купи, прегледа хаљину окрећући жену . . . У томе часу спази под срцем јој тамну, некад кредом замазану мрљу.

»Где, шта је то?« рече показујући на мрљу. »Нека капља крви . . .«

Млада удовица се поведе . . . Судбоносна реч та опомену је тек сад — после толиких година — на нарочито пророчанство пријатељице, која је већ после године била мртва. И успомена та је такође снужди. И сама погледа на мрљу на загушљивим гласом промрља.

Старинар јој се понуди за помоћ.

»Молим сутра, ако вам је могуће, дођите сутра или данас по подне!« Замуца расејано, не знајући како да отпочне . . . Лице јој је горело, срце нагло било, прса се снажно надимала. Стари старинар јој саветује — па још више, ставља се на расположење — да отиде по кекара или сусетку . . .

»Не, не — хвала«, муца задувано жена, »само молим сутра — ништа више — дођите сутра!«

Старинар оде.

Тек што је за собом затворио врата, сирота жена стропошта се као у песвестици на развучену столицу.

Златни зраци јутарњег сунца обасјавали су ружичастим сјајем витку појаву плавуше у снежно белој хаљини са дугачким шлепом.

Мало час још бледо лице зарумене, усне такође; око — то упало плаво око сјало је испод дугих густих трепавица неисказаним пламом.

У том часу је подједнако величанствена тако, као кад је обукла своју свадбену хаљину први пут — али душа је њена била растројена а срце измучено. . . И дуго, дуго сеђаше с погнутом главом несвесно — само су дивне усне кад год задркгале, као да би хтеле нешто проговорити, али на њима реч изумре.

У томе неко закуца на врата.

Она не чу — не одазва се, куцање се понови — а кад се и сада не одазва, врата се полако отворише и на прагу се појави тридесето годишњи, елегантно обучен човек, пријатног израза.

Поглед његов прелете по сиромашној собици и заустави се на дивној плавуши, која је седела у скупоценој балској хаљини на средини најсиро-

машнијег ламешгаја, окружена чаробном светлошћу. Утисак ове слике био је тако велики на младог човека, да га је збунила. Али ипак пође корак напред и скромним гласом проговори. Тек сада подиже млада удовица главу.

Погледи им се сукобише. Удова се упе свим силама да устане, придржавајући украшену хаљину хтеде поћи вратима; али само промрља нешто и ухвати се за столицу. Непознати понови своје питање. Тек сад разумедо, да пита станује ли неко у тој кући . . . Одговорила је напрежући се: Не — не станује — а глас јој је дрхтао не исказаним болом . . .

Непознати оде.

Убога удова опет паде на столицу и дуго, дуго остаде у најжалоснијим, најболнијим сновима.

Тек кад се детепце, љубимац њен врати — разведри се њено лице. Свуче своју свадбену хаљину, положи је у куфер — и била је опет убога, сирота удовица . . .

* * *

Шта је наступило, било је још простије, него што је до сад испричано.

Још истог дана по подне доби писмо најобичније садржине. Састављено овако:

Поштована госпођо!

Не замерите, молим, што сам се одважио писменом исказу. Тражећи данас у кући у којој станујете давнашњег пријатеља, случајно сам се срео са Вама — признајем Вам искрено, да сте на мене учинили огроман утисак.

Опростите, кад додам, да сам се површно распитао за Ваше стање, усуђујем се замолити Вас за одговор — може ли између нас бити каквог зближења.

Писмо је прочитала с највећим чуђењем.

Из почетка јој је изгледало да неко са њом збија шалу — али доцније. . .

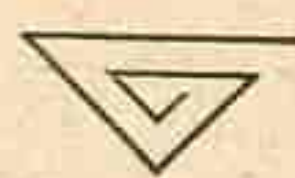
Би решена на одговор. Кад је другог дана дошао старијар, одрекла му је продају — и после неколико дана одговорила му је не одбијајући га. И за неколико недеља клечала је у тој снежно белој хаљини поред човека, који јој постаде љубљени супруг а њеном детету примеран отац.

30. Априла 1907.

С ческог

Београд.

Милева Бож. Ђокића

БАДЊЕ ВЕЧЕ.

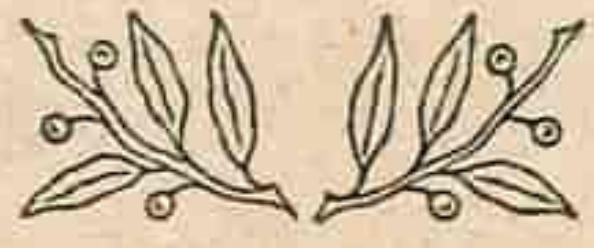
Лигано се спушта Бадње вече. Снежна пахулица још по гдекоја пролети, и пада на већ снегом застрту земљу. Пролазници се журе. Снег шкрипи — свако хита кући својима. Из више кућа чује се већ пуцањ, и она света божанствена песма „Рождество твоје...“. Уносе сламу.

— При крају села у једној малој кућици види се слаба сватлост, из ње се не чује пуцањ и весела песма већ гробна тишина владаше као да у њој не беше живе душе. Али у тој слабо осветљеној соби, поред стола, седела је у мисли удубљена жена јадног изгледа, сузе су јој текле преко увелог бледог лица. Мало даље на постељи, покривен лаганим старим покривачем, спавао је дечко од својих седам година, са девојчицом за две три године млађом. У пећи догореваше и последње парче дрвета, што беше јадна жена купила, за сву зараду тога дана. О, Боже, Боже, уздахну жена, данас, кад сви славе рођење Спаситеља сина Твога, — ја немам скоро ни коре хлеба, да пружим дечици својој — ето и то последње парче дрвета скоро ће изгорети — а не могу више да зарађујем — па тада морамо помрети од глади и зиме и он се пати у туђини за нас ради — па може бити да је и сам сада без хлеба гладан кад нам пишта не шаље. Ти си моје уздање. Боже завапи, спустивши се на колена, пред старом иконом Богородице. О свети избавитељу Христе, Ти помажеш свакоме и бришеш сузе невољница, незаборави и нас, погледај јадну децу моју и заштити им од свакога зла оца њиховога Пресвета Богородице смилуј се на нас. Дуго се тако молила клечећи. Диве се, беше утешена, молитв. ју је окрепила, улила јој је нову снагу у душу. Леже поред деце и занета молитвом заспи. Сниваше. Као Бог се смиловао, услишао јој је топлу молитву њезину, па послао анђела свога да им помогне, и она гледа како анђеол силази са неба, пред њезином кућицом заста и тихо закуца на прозор, соба се засја од светлости, она се трже иза спа и побожно се прекрсти. У том се зачу куцање, „ко је“ запита. „Маро! зачу се глас поља, отвори, јо сам.“ »Зар си ти Стево, узвикну жена и полети вратима. Отвори их. У собу ступи човек, она му паде на груди јецајући.

— Маро, ево ме, хвала Богу, дошао сам да заједно проведемо рођење Спаситељево, свега сам донео, оставио сам код врата, унеси, па хајде да се спремимо и обрадујемо децу нашу. Жена

изађе, да унесе донето, а човек клече поред по-
стеље спавајуће дечице и топло заблагодари Богу,
што га је сачувао на томе дугом путу и довео
сретно својим најмилијим — устаде пољуби децу.
У томе и жена унесе. Сиремше. Са прве
јекну глас звона — зачу се пуцањ са свих стра-
на, деца се пробудише — видећи све полетеше
родитељима у загрљај, а они са сузама у очима
запеваше: »Слава во вишњих Богу«.

Вера.

ЛЕНАУ И ЊЕГОВА СОФИЈА.

Један бечки књиџар прикупио је и
пздао писма, која је немачки песник Ни-
колаус Ленау писао својој пријатељици
Софији Левентал. Софија беше Бечкиња,
песник се с њом у Бечу упознао, јер је
од 1833. до 1843. већином живео у Бечу,
Линцу и Штутгарту. Њихово пријатељ-
ство беше отворено и јавно, а не мање
чисто. Песник је неограниченом љубављу
љубио ту по свој прилици врсту жену,
којој саопштава сваку своју мисао, а пи-
сма, која јој је писао сјајно засведочавају
ту његову велику љубав према њој; но
из тих се писама види и то, да је та
љубав чиста и неокаљана, најчистије при-
јатељство, какво обичне душе не само да
не умеју склопити, но не верују и не
разуму, да таково у опште и постојати
може.

Писма потичу из година 1836. до
1843. Године 1836. је песник мало пи-
сао, а највише је писао 1837. и 1838.;
после су већ писма све ређа и ређа.
Свако писмо говори о љубави песниковој,
иа ипак би погрешка била назвати та
писма прсфаним именом „љубавних“ пи-
сама, јер је свако од њих по једна с тиа
и тужна песма. Љубав њихова, и ако
свљна, није била весела; можда с тога,
што не беше потпуна, или с тога, што
се песник, који је много пропатно, није
умео ни у тој великој љубави да се за-
греје. У више писама пише Ленау, да
би само онда могао бити потпуно сретан,
кад би Софија и пред Богом и пред
светом сасвим мстла његова бити и кад
би и деца њена његова била. Али Со-

фија је волела и свога мужа те и ако је
песника више уважавала, ипак не хтеде
због њега оставити добродога и честитог
Макса Левентала.

Ево неколико одломака из занимљи-
вијих писама:

1836. април. Давас сам залуд че-
као славуја. Можда је умро. Прошла
је поноћ; у ово глухо доба обично нај-
лепше прижељкује; песму своју улио је
дубоко у душу моју и пробудно у њој
силну чежњу за тобом. Давас ћути, само
поток жубори и вода му отиче као дани
живота. Имам тренутака, када ми се чини,
да би и твога живота поток, који изви-
ре из здравља и живота твоје деце,
жуборго и без мене весело, као овај
поток овде. Но љубав моја ни у тим
тренутцима не бива слабија, само се
претвара у бол, који љуто пече. Можда
ћу кадгод у такоме тренутку зажелити,
да сам што даље од тебе, што даље од
света, јер ти си крајња граница мојих
жеља, мојих осећаја, па куда бих се од
тебе желио удалити, осим у смрт, на
онај свет? И ту жељу, која ме је ових
дана необично јако обузела, олакшава
ми чежња и нада, да ћемо се и тамо са-
стати, и да ћеш тамо сасвим моја бити.
Ох, кад би сад уза ме била, мила и дра-
га Софија!

Јулија 25. Сâм сам овде, сасвим сâм,
у самоћи мојој ми само ти фалиш. Само
тебе ми не може заменити ни дивна при-
рода, ни разговор са великим духовима
на час или часови најсретнијег умног
стварања не могу те заменити. Јер ти
си чудновита целина свега тога, ти си
оживотворење свега што је истинито и
лено, што топло и непосредно утиче на
душу, кад сам у твојој близини, ти мила
жепо! Више теби дугујем, него целоме
животу свом. Љубав је створила свет,
само кроз љубав можемо свет разумети
и сватити. Мој дуг према теби тако је
велик као свет, који сам једном већ изгу-
био, ал ти ме врати самом себи. Кад бих
ти се могао одужити, кад бих те ма и
најмање сретном учити могао!

Августа 10. Јучерашњи дан ми беше
најдужи у животу. Сад тек знам, што је

страховање и стрепња. Хтедох ти писати, али ми се није никако дало, и данас мо-рам да се усиљавам, када ти ово пишем. Ниси ли болна? Ово је једина мисао, која ми ум занима, откада те при поласку видех на прозору. Када си се слаба и не моћна срушила на канабе и када ме погледа очима пуним душевне патње и борбе, учини ми се, као да ми се цео мој рај, моје небо срушило, и осећао сам се скрушен до два душе. Обузе ме страсна жеља да паднем на колена, али ми ти рече, да одлазим и ја одох! Кад бих те изгубио, да ли би ме и сâм Бог могао утешити?

Новембар . . . Постао сам сâм себи за-гонетан са своје страсности. Моја је погрешка, да не умем повући границу између појезије и фактичног живота, по пуштам, да се оне слију. Како сам навикао да у појезији одрешим крила својој машти, чиним то кад што и у животу те се дешава, да та сила у тренутцима само заборава поруши најлепше творевине своје. У опште сам рђав економ, те не умем ни са душевним силама својима да економишем; недостаје ми билансија, мере и реда. Ја сам меланхолик. Компас моје душе нагиње увек патњама живота.

1837. фебруар. Зар су све моје чежње, сви моји осећаји с тобом скопчани? Ти слатка, ти неодољива бајна слико! Зар не могу побећи од тебе? Цео свет ми је само оквир твоје миле слике, и кад би те слике нестало, оквир би остао пуст и празан, без икакве вредности за мене. Данас се пробудих са страсном жељом за тобом, о Софија!

Јуни 1. Ничија те рука у животу није тако увредила као моја. То се не да више препричати. Тако те силно љубим, да ме и у срећи и у афекту доведиш до крајности. Свака жица мога срца је у твојој власти; лаким додиром твоје меке руке можеш измамити из њега тихо шапутање или најдивљи оркан. Ја ти се клањам, како се никаквом створу живом поклонити не бих могао, али сам и без обзира према теби у стварима, у којима сам према сваком другом пун такта и обзира. Моја љубав нема другог закона,

но онај што га сама себи ствара и прописује.

Јуни 12. Ноћас сам дуго седио у башти и мислио на те. Данас беху нешто нерасположени с нама. Не чини ништа. Наша је срећа невредима и неприступачна свакој сили земаљској. Кад би нам додир и могли ограничити, осећаје наше не могу. Опасну игру заподева онај, који би се усудио помутити или препречити један одношај, који су досада сви трпели, и шта више потпомагали. Сигурно је, да би се тада у срцима нашим пробудио пркос, према коме би сваки нападај пасти морао. Ми се узајамно љубимо а у љубави је увек било много јунаштва. Твој муж жели да отпутујем. Учинићу му ту љубав. Има право. И ако је уверен, да извесне границе не ћемо прекорачити, ипак га вређа, што ја тебе и ти мене више цениш по њега. Он је добар човек, заслужује да му угађамо, али нека нам ни он не завиди на срећи нашој.

Јули 20. Давашње вече је прошло у музицирању. Свирала се моја омилена Шубертова фантазија и неколико мојих песама лепо комполованих за песму с пратњом. Био сам јако тронут, а и сада сам још. Сваки глас, сваки звук ми се чинио као оптужба, као пребацивање, што те оставих. Четири недеље су већ, оглако сам удаљен од тебе; то је дванајести део године, а ко зна, који део живота нашег? Заједно ћемо умрети, је ли драга? Не верујем, да би после твоје смрти и једна кап моје крви могла бити толико неверна, да настави свој ток, по би одмах одрекла послушност. А не би ни ти дуго живила, кад бих ја умро. Наша љубав није само осећај, она је и воља и потреба за нас. Од свега је више и јаче оно, што нас спаја. Незнам му правога имена. Душе се наше допуњују. Једна без друге зебе и дрхће, једна без друге не може живети.

Август 7. Пушећи ти пишем овај поздрав. Пепео моје цигаре постаје после сваког цуга све дужи, тако расте и пепео моје душе при сваком уздицају. Жалосна је то слика, цигара, која нестаје. Пепео не спада, остаје у свој форми

каква је била пре но што је изгорела. Много што шта, што ми сматрамо за утеху, није ништа друго но овакав пепео. Ох жено! Могао бих се заплакати, кад помислим, да ћу и ја постати пепелом, без да сам те сасвим загрлио и једанпут...

Октобар 8. Завршетак данашњега дана ме узнемирује. Када сам крај тебе седно, рекла си ми, да ми је лице фалично, као у мачке. Надам се, да си ми то последњи пут рекла, јер у таким стварима не знам за шалу. Ни пред ким се на свету не умем претварати, а ти си мени више, а да бих те могао обмањивати. Место ови опорих речи био бих ти вапсао нежвије и слађе, да си ме ма само једанпут топлије погледала. Јако ми је непријатно, кад према теби морам бранити свој карактер. Не понижавај ме ни у шали. То је увреда; ма како мала била рана, пође крв на њу, а ако рана постане дубља, нећеш ју ни ти моћи извидати.

1838. јануар 28. Све моје срчаности, мога поноса, кад се пробуди у мени страх, да ме можда већ мање волиш Кад би другог волела, моје би песме смрвиле у твојим очима свога веселника. Ти не би могла некажњено покушати такав атентат против највеће љубави, каква је икада жени у део пала. Али ако будеш љубазна, као што си последњи пут била, нећеш се покајати. Разгледај своје многобројне познанке, има ли кога, ко би се могао такмачити са мном у стварима срца? Три године су како ми срце пламти за тобом, али нећеш наћи ни мрвице пепела иза тога пламена, јер не сагорева материју, но душу моју. Софија! Не заборављај, шта имаш у власти својој, буди јака, а љубав нека ти је увек св жа!

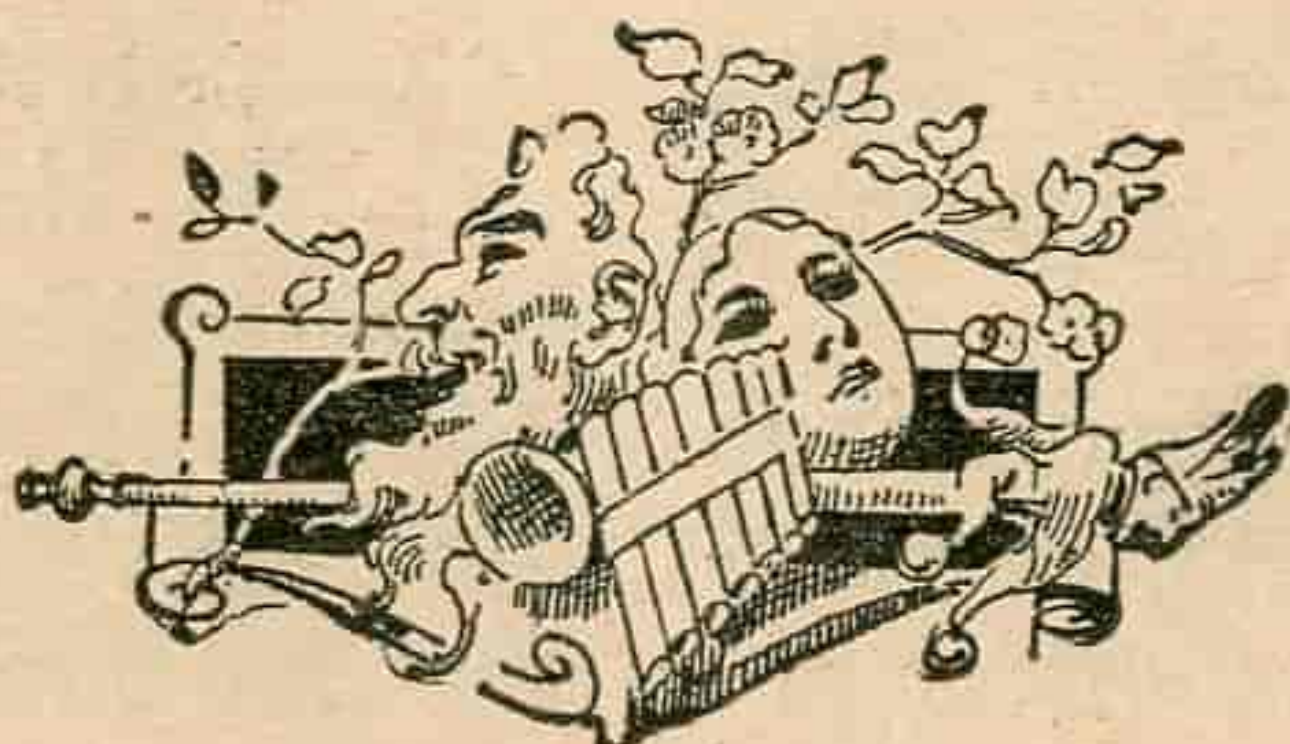
Октобар 26. Када смо последњи пут на бедемима шетали, и када си ми причала о прошлим данима твојих жеља, сневеселио

сам се. Јеси ли савладала своју жудњу? Или је она сустала на путу, на коме не могу гаше отићи својој мети? Јесам ли изгубио што у твојим очима и не сматраш ме више за онаквог као пре? Овака ме питања често муче и обузимају тамошњу душу. У таким се тренутцима може десити, да ће ме један твој поглед, једна твоја реч помутити или разјарити. Љубав наша била је увек најлепше пристаниште мога живота. Све што ми у животу беше мило и драго, сакупио сам у ту светињу у тај храм, али кад бих опазио, да је само једно окно на њем разбијено, срушио бих немилице целу зграду . . .

1842. Фебруар 12. Ако моја љубав према теби умире, као што мислиш, онда и ја сам умрем . . . О, не сумњај! љубав живи још у моме срцу као некада, и ако осећам да је полако нестаје. И ако све вене и гине у мени, последњи издах срца мог ипак ће бити твој. Ти мислиш, да се искра угасила, јер се од пепела не види. Душа ми постаје све мирнија и тишија али носи и тебе са собом у самоћу своју, да будеш са мном свугде и увек.

Без дашума. Иза твоје среће непрекидно се крије сумња, и код најмањег повода уништава у теби све. Држиш, да нисам способан да будем сталан. Буди уверена, да би ме само љубав за целу вечност — могла поколебати и занети. И ако нисам тако племенита душа, за какву ме држиш, нисам ни толико непоштен, да отворим најунутарњије двери срца мога за пролазне осећаје. Само вечити осећаји могу имати власти над мном . . .

Када је последње писмо датирано, не може се одредити. Од писама са датумом је последње од августа 1843. Идуће године је љубав престала: песник се оженио.

Б Е Л Е Ш К Е.

Свечаност Женске Задруге св. Мајке Ангелине. У четвртак, 13. (26.) децембра прошле године, обавила је будимпештанска Женска Задруга св. Мајке Ангелине велику свечаност. Осветила је темељ новом дому свог девојачког васпиталишта (интерната), који је засновала и задужбином *Лазе Дунђерског*, велепоседника, и његове врле супруге, г-ђе *Софије Дунђерске*, прошлог лета купила и ево подигла. Г. Лаза Дунђерски изјавио је тој задрузи кад је била да му се захвали 1904. г. на првом прилогу од 100 хиљада круна, ове значајне речи: „У дугом животу своје искусио сам собом а и других да је добра жена највеће благо човеково, да је разумна мами највећа срећа децја, — а обоје, да је онај чврсти темељ, на којем спокојно почиња општанак и напредак куће и породице.“ У том уверењу пратио је исти родољуб рад те задруге и кад се од његове кћери и председнице те задруге, г-ђе *Олге Стеве Јовановића*, дворског саветника, уверио, да је за остварење те идеје потребна већа свота, он је при лањском божићном поздраву и захвали те задруге приложио, у име своје и своје верне супруге, г-ђе *Софије*, још 150 хиљада круна, те се из те своте набавила кућа, у сред престонице Будимпеште, преко од варошке куће, која је порушена и на ком се месту подиже сад велелепна зграда српског православног девојачког васпиталишта, којој је темељ поменутог дана на свечан начин освећен.

Тако имамо сад два закриља наше женске омладине у Загребу, главном граду краљевине Хрватске и Славоније и Будимпешти, престоници краљевине Угарске, који штите нашу женску омладину што се тамо учи да не сиђе спута морала не малакше у српској свести и не отуђе од своје св. православне вере. Нека је слава и хвала г. *Лазе Дунђерском* и његовој врлој супрузи, г-ђи *Софији* који су од своје тековине жртвовали тако знатну своту на олтар просвете народне и нашег женског подмлатка. Живели!

Одевање сироте школске деце. Добротворна Задруга Српкиња *Новосаткиња* задела је ове зиме 24 девојчице и 23 мушка детета из срп. осн. нар. швола, а поделила им је: а) женској деци: 15 реклија, 16 сукања, 18 марама, 12 пари чарапа и 15 пари ципела; б) мушкој деци: 21 капут, 19 чакшира, 5 капа, 13 пари чарапа и 18 пари опанака. Одело су набављале и делиле потпредседница г-ђе: *Мара Плавшићка*, прегледачица: *Љубица Моловићка* и одборница: *Катица Меанцићева*.

Исто је то учинила и срп. правослаана цркв. општина *сомборска*, делом из својих средстава, а делом из легата који су на то одре-

ђени. Управитељ школски, г. *Никола Ђ. Вукићевић*, изговорио је деци том приликом леп говор, упутивши их, да буду целог века свог благодарни својим добротворима.

Нова Добротворна Задруга Српкиња. Госпићки лист, „Србин“, јавља, да се у *Ошоцу* састала на Ваведеније прошле 1907. г. Српкиње тамошње и из околине и решише, да оснивају Добротворну Задругу. Саставили су правила, усвојили и послали земаљској влади на одобрење. На том скупу поставили су и привремену управу задруге и то: г-ђа *Јелена Канрга* као одборкиња: г-ђе: *Милева Станковић*, *Злата Половина*, *Љубица Поповић*, *Јулка Димовић* и г-ђице: *Даница Мишић* и *Даница Узелац*.

У добри час, да Бог да!

Верени и венчани. Г-ђица *Зорка Јовановић* ћерка нашег пријатеља госп. *Николе Јовановића*, равнајућег учитеља из *Инђије*, верила се с госп. *Миланом Миловановим* свршеним богословом из *Ст. Бечеја*. Честитамо! — Г-ђица *Славка Дамјановићева*, ћерка нашег пријатеља и професора сомборска српске учитељичке школе г. *Светозара Дамјановића*, верила се с г. др. *Ђ. Пајићем*, адвокатским кандидатом из *Панчева*.

Прослава. Наш садруг и пријатељ г. *Иван Маршиновић*, учитељ панчевачки и уредник децијег листа „Споменка“ прославио је у ужем кругу својих пријатеља о св. Николи пр. г. као на дан своје крсне славе 25 годишњицу свога учитељевања, јер је баш у очи св. Николе 1882. г. изабран први пут за башахидског учитеља. Г. *Иван Мартиновић* родио се у *Вел. Кикинди*, учио гимназију у *Нов. Салу*, а учитељску школу у *Сомбору*. Одликовао се свуда као добар и примеран ученик, а и као учитељ стекао је признања и уважења у *Башахиду* и *Панчеву*, где је служио. Истакао се и на књижевном пољу, а лист „Споменак“, што га издаје већ 15 година, прибавио му је угледа у ширим круговима својим садругова. Да му положај комуналног а сад државног учитеља није пречно, зацело би његов јавних и књижевних рад обилатији био. Ми му желимо, да доврши свој учитељски и књижевни рад у 50. години много богатијим успехом!

Свечан парастос. Просветна Задруга Српкиња у *Ст. Бечеју*, приредила је свечан парастос у суботу 29. дец. (11. јан) 1907./1908. својим преминулим члановима.

За Привредникове шегрте отпочеле се интересовати и наше Добротворне Задруге. Међу осталим *Сомборкиње* и *Панчевкиње* не пропуштају ни једну годину, да по једанпут у години не искупе шегрчад и не обдаре их поклоном и за-

кусом, Сомборкиње су и ове године учиниле то на бадње вече,

Забаве. Добротворна Задруга Српкиња у *Митровици* приредила је забаву с игранком у корист друштвеног фонда у суботу 29. децембра 1907. (11. јануара 1908. год.)

Добротворна Задруга Српкиња у *Бањој Луци* приредила је други дан Божића забаву с игранком у корист дечијег забавишта.

Добротворна Задруга Српкиња у *Гостићу*, приредила је *Село* 10. (23.) новембра 1907., на коме је говорио др. Ј. Јованић о улогама оностранних добротворних задруга у народном животу.

Сентомашка грађанска певачка дружина »Зора«, приредила је други дан Божића забаву с игранком у корист свога фонда, а уз пријатељско суделовање г. Петра Коњовића, коровође земунског.

— Добротворна Задруга Српкиња у *Ст. Пазови* приредила у очи Нове Године забаву с игранком и томболом, а Добротворна Задруга Српкиња у *Иригу*, приредила је забаву с игранком на саму Нову Годину. Прва на добротворне сврхе, а друга у корист подизања споменика, — Привравници и приправнице у *Сомбору* приређују своју забаву с игранком у корист приправничког „алумнеума“ (заједничког издржавања) у недељу 20. јануара (2. фебруара) о. г.

Краљевски дар. Познато је, да српски краљ Петар слави као домаћу славу Првобитног Андрију, па је и прошле године поред осталих одличних званица угостио и 25 сиротих ученика и ученица из основне народне школе, које је поред тога заоденуо од главе до пете.

Изгорела српска гимназија. Наша браћа у Старој Србији не само да гину од непријатељске руке него им та несрећна рука тлачи и имање, пали школе и јавне зграде. Тако су пред Божмх западали у Скопљу, бившој престоници цара Душана, највећу и најлепшу зграду, српску вел. гимназију, која је красила град и име српско. Срећа, што се рано опазио пожар, иначе би изгорело ту и до 200 ученика, који су у тој згради имали и свој стан. Да би се поново подигао тамо тај храм просвете српске образовао се одбор под председништвом скопљанског митрополита Никофора, те куши прилоге. Ми се надамо, да ће и наши крајеви учинити своје, да се помогне браћи у тој невољи.

Бачки ручак. Да би мостарска срп. православна црквена општина олакшала приступ сиромашне деце у школу, решила је, да преко зиме даје за 50 деце бесплатан ручак. Добротворна Задруга Српкиња Мостаркиња даје ручак још за 30 ученика. Тако ће тамо 80 Српчаци моћи и преко зима, кад су домаћи послови прекинути, полззити школу.

Београдски Соко у славу своје 25. годишњице и дочека 4000 Словенских Соколова, под највишом заштитом Њег. Краљ. Височанства

Престолонаследника *Ђорђа* приредило је *Г. соколско вече* у корист подизања српског соколског дома у Београду у суботу 8. дец. 1907. уз пријатељско суделовање Београдског певачког друштва.

ЧИТУЉА.

† **Софија пл. Дрндарски рођ. пл. Косовић.** Одличну српску породицу пл. Дунђерски Беча задесила је велика жалост. Њихова мајка Софија преселила се у вечност 38. децембра 1907. Мир пепелу њену!

† **Књажевић Станислав**, млађи син Књаза Мирка и Књагиње Наталије растао се с душом 22. децембра 1908. п. ст. к. у 3 њој години живота. Вечан му спомен.

† **Кристина Николић.** Наш угледни суграђанин Тоша Николић-Црногорац изгубио је децембра месеца пр. год. своју верну и честиту сапутницу, *Кристину* у 73. год. њеног вредног живота. За њом жале пет збринутих кћери, четир зета и многа унучад, која ће дуго оплакивати своју добру мајку. Мир пепелу њену.

† **Тоша Остојић.** У првој половини децембра месеца прошле године упокојио се у Бечу *Тоша Остојић* трговац и супруг тамошње председнице Добротворне Задруге Српкиња г-ђе Јелене Остојићке. Покојни Тоша садужио је не само Српство у Бечу него и остало Српство општим признањем Он је одржавао у Бечу више година као председник српску правосл. цркв. општину, покренуо је и остварио мисао да ће у Бечу подигне срп. православна црква и парохија, те се данас у сред те велике престонице аустријске поје српска православна литургија као и сред Новог Сада и Београда. Његова и његове супруге је заслуга, да се у тој престоници основала и Добротворна Задруга Српкиња, која прикупља око себе тамошње раштркано Српство млађе и старије, те их челичи у српској мисли, српској свести, српској песми и речи. С њиховим доласком у Беч прочуло се тамо више за српско име. Док су били у Белој Цркви засновали еу и тамо Добротворну Задругу Српкиња па и друге српске установе. За то и жалимо за том родољубивом душом и изјављујемо дубоко саучешће нашој врлој председници и сарадници, г-ђи Јелени Остојићки, а покојнику нека је вечан спомен међу нама!

† **Радивој Чобанић.** Наша многогодишња претплатница г-ђа Нина Чобанић из Вуковара изгубила је 1. (14.) дец. прош. г. свога честитог и угледног супруга Радивоја Чобанића, предстојника вуковарског котарског суда. Покојник је син пок. проте карловачког Стевана Чобанића, а брат митровачког адвоката и негдашњег посланика на нар. цркв. сабору из 1897. г. г. Владимира Чобанића. Беше добричина од човека. Вечан му помен!

† **Светозар Ђорђевић**. Наш друг и пријатељ Мита Ђорђевић управитељ новосадске срп. више девој. школе, и супруга му Софија, изгубили су 13. (31.) дец. пр. г. своје невино чедо, *Светозара* у 5 тој години живота после кратке и тешке болести. Сажелевамо несрећу њихову и молимо се Богу, да им другу дечицу сачува и поживи, а малом Светозару нека Бог даде рајска насеља!

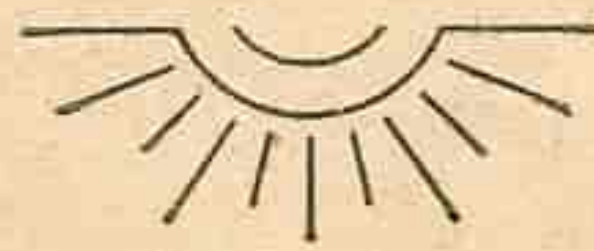
† **Анрија Стојановић**, члан срп. нар. позоришта, упокојио се други дан божића 1907. г. после кратке и тешке болести, у 31. години живота. Управа срп. народне позоришне друштвене издала је посмртни лист а цела дружина га је опојала и отпратила до вечне куће. Бог да му душу прости!

† **Мита Терзин**. Вел. Кикинда изгубила је једног одличног учитеља, карактерна грађанина и великог Србина Миту Терзина, који је послужио школи и народу пуних двадесет и неколико година. Учитељство, свештенство и грађанство вел. кикиндско одало му је лепу почаст,

испративши га многобројно до вечне куће. Покојника оплакују поред верне му супруге Смиље и сви другови, јер су изгубили у њему искреног пријатеља, што је управитељ, Миша Косић, у свом опроштајном говору верно оцртао. Бог да му душу прости!

† **Милорад Мајински**. Поред горњег губитка у добром учитељу, изгубила је Вел. Кикинда 8. децембра пр. год. још једну одличну снагу из трговачког реда. Изгубила је Милорада Мајинског, сина пок. дра Влајка Мајинског, који је био најјача потпора удовој матери Ленки, дика браћи и сетрама, а понос вел. кикиндској трговачкој омладини. Вечан му спомен!

† **Љубомир Марков** срп. нар. учитељ у Вел. Бечкерек, провео је у учитељској служби 41 годину служећи цркву и народ и тек што је прешао у мир, да одмори своје утрућене кости, одазвао га је Бог у вечни мир 28. новем. (11. дец.) 1907. у 61. години живота. Учитељски збор вел. бечкеречки издао је за њим тужну посмртницу. Вечна му успомена!

ГЛАСНИК.

ПРОСВЕТА.

СРБИЈА.

Г. Милан Шевић, професор београдске друге вел. гимназије изнео је у „Српској Школи“ педагошко-књижевном листу учитељског удружења Босне и Херцеговине међу осталим школама и како стоји Србија са *вишим женским школама*, па наводи, да Србија има шест таквих школа: 3 државне, 3 приватне, од њих су 4 потпуне са шест виших разреда и 2 непотпуне са четир виша разреда. У ред тих школа спада и женска гимназија у Београду. На њима је радило 80 професора, учитеља и учитељица а било је на почетку школ. 1905—6 год. до 1169) ученица, а на крају године 1074. ученице. Професори и учитељице на тим школама имају иста права као и професори средњих завода. Учитељице морају свршити филозофски факултет а имају 1500 дин почетну годину плату са шест повишица од 250 дин. тако да на завршетку 30. године добију 3000 дин. а дужне су служити 32 године. — Осим поменутих приватних виших женских школа, постоји у Београду и Нишу три завода за женску омладину, која се у својој организацији разликују и од државних и један од другог.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Сув ваздух у загрејаним просторијама није здрав, за то га ваља овлажити. Да се сув ваздух у загрејаним собама овлажи, ваља у тим собама стално држати отворене судове с водом. Најбоље је у том случају узети широк суд или плитку чинију, јер у таком суду највећа је површина воде, па највише с ње може се и испарити. Да се испарен појача ваља поставити тај суд на саму пећ, јер загрејана вода јаче испарава.

„Здр“.

РАЗНО.

На београдском свеучилишту (универзитету) било је прошле школ. 1906—7. године уписано 50 редовне и 25 ванредне слушалице. Од ових је било на правном одсеку 1 редовна и 2 ванредне; на техничком 8 редовних, а све остале су слушале филозофски одсек (факултет).

Женско право гласа у Угарској. Како је пукао глас, да је жеља Њег. Вел. краља, да се и у Угарској заведе опште право гласа, искипило се у Будимпешти женски чиновници и телефонскиње на општи и јаван збор, веле до 2000 њих, и траже, да се и женама даде право гласа у политичним изборима. Своју резолуцију су поднели и парламенту угарском и сад ће имати прилике мађарске вође, да се и о овом питању изразе.

Жена као помагач трговцу. Данас ће бити врло мало мањих и средњих радња, у којима не ће и жена мужу помагати. То је сасвим појмљиво; јер ко хоће да у својој радњи има поуздану, поштену и у раду заинтересовану потпору, тај ће у првом реду наћи то у својој жени, у своме садругу.

Оно је истина, да је у првом реду позван човек да ради, а задаћа је жене, да води до мазлук, децу негује и васпита и мужу створи да му се мили огњиште, у ком би после трудног и напорног рада налазио задовољства. Но, данас више нису односи тако идеални; јер је много пута истакнуто питање: да ли да се вођење домазлука и нега деце повери некој трећој особи, а жена да се прихвати трговине, пошто ће жена себи одрисити дневно неколико слободних часова, да мужу у његовој тешкој борби за опстанак помогне. Па, у колико је тежа и жешћа борба, тим више је човеку потребан помагач, један веран, одан, истим интересима одушевљен савезник.

Благо трговцу, који је у својој сапутници нашао ортака, једног ненакнадимог сурадника и доброжелатељег саветника, помоћника, чија оданост није плаћена златом. Осврнимо се само мало, па ћемо видети оне трговце, који су се попели на високи ступањ, да добар део свога благостања имају захвалити неуморном труду своје ваљане жене. Може човек бити вредан и ваљан, колико хоће, може подузимати све, што му радњи доприноси; али прави благослов, прави напредак донела му је ипак помоћ женина. Она му је била у потпуном смислу помоћница. Она је била уз њега у огорченој борби за опстанак, она је делила с њиме радост и успех, па ако се доцније можда још и одрасли син стави у службу радње и од родитеља започето са младачком снагом настави и прошири — тада може такав трговац о себи рећи да је уз себе најбоље помоћнике имао.

Упошребити време! Многи трговци су врло друштвени људи те се радују, кад их по који познаник походи у радњи им. У пркос уобичајеним таблицама, које походноца у мање или више дискретном облику опомињу на то, да је време новац, те му веле, да у кратко рекне оно, што има да каже, пробрбља се много времена узалуд и без икакве користи.

То знаду сви трговци па ипак кад год им ко дође а они веле: „Та останите још мало!

Ваљда Вам није баш такве хитно а мене ништа не задржавате“.

Трговац, па ма имао бог зна како мало посла, задржан је, кад год му ко дође, да се разговара. Ваљан трговац треба вазда себи да нађе посла па баш ако и ништа друго не ради, него само премишља о свом стању, користио је себи више, него да се разговарао и најзанимљивије. Ко се у радњи навикне на збаву, брзо ће је занемарити. Кад онда не дође нико, а њему је онда дуго време, онда пак није већ више далеко, кад ће отићи у оближњу крчму на закуску, да онде са неколико својих пријатеља „рекне коју.“ Но то је онда већ почетак крају. Ти састанци бивају све дужи, после дође мало и карта на ред те се догде вредни трговац стане све то више ослањати на туђе људе па тек доцкан опази, да га је упропастило то, што је волео да се разговара. За то би требао свако у свом дућану великим словима да даде написати: Време је новац.

»Трг. Кал.«

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Друштво за чување народног здравља у Београду отворило је и ове јесени о свом трошку две школе за сељачке домаћице, једну у *Младеновцу* (селу, близу Београда), а другу у *Бачини* (округу моравском). Школе су отворене почетком октобра и трајаће 6—7 недеља. Одзив је, како веле, врло леп од стране сељака, а рад у школи преузели су лекари, учитељи, свештеници, сеоски скопски и угледне домаћице, које су и прошле године у тим школама радиле.

Зар не би могле ове зиме такве школе завести и наше задруге помоћу својих домаћина и учитељских снага?

КЊИЖЕВНОСТ.

Мали ђачки календар. Г. Мих. М. Станојевић, учитељ београдски и уредник „Учитеља“ издаје и ове године »Мали ђачки календар“, у коме ће се штампати све оно, што треба једном ђаку за потсет као: школске молитве, школ. закон, дужности редара, правила о владању ђака, здравствена упутства и т. д. У календару ће бити и све песме, које се у четир разреда осн. школе предају и декламују. Даље: поучне приче, загонетке и многе друге поуке и забаве. Цена је: 0.40 дин. или 40 потура. Наручбине ваља слати само уз готов новац на уредника или штампарију „Давидовић“ и сваки учитељ или учитељица може од скупљеног новца задржати 10% за свој труд.

„Голуб“ календар за преступну 1908. г. Издање „Цариградског Гласника.“ Цена: За Отоманску Царевину 3 гр. (12 металика). За иностранство: 5 гр. (1 динар или 1 круна). Ово је највећи српски календар. Излази већ 19 година; има осим календарског дела, поуке, забаве, песама, прича, загонетака, таблица за рачуњање, поштанске тарифе и т. д. Књига је та на великој осмини са 12 слика пуно иштампана на 313 страна. Намењена је поглавито оном Српству из Отоманске Царевине; али је пуна интересовања и за нас из других крајева. Чудимо се, да се може тако велика књига дати за 1 динар или 1 круну.

Мостар џепни календар за преступну годину 1908. Год. IX Власник: Издавачка књижевница Пахера и Кисића у Мостару. Цена 20 пара (потура.)

Иста књижевница издала је и **зидни календар** за 1908. г.

Слога календар за 1908. годину. Српски лист „Слога“ што излази у Сомбору, приредио је за своје претплатнике као божићњи поклон врло леп и богат садржином календар са многим илустрацијама и врло укусним тврдим повезом. За непретплатнике стаје исти календар 1 круну. Календар ће добити на поклон и они, који се сад претплате за целу идућу 1908. годину. Има 26 слика и величина му је нашег листа. Удешен је поглавито за интелегентнији део наше публике.

Вардар календар за преступну 1908. год. Цена 50 пара динар. Издање „Кола Српских Сестара,“ а чист приход намењен је пострадалим Србима у Старој Србији и Македонији. Овогодишњи је календар штампан у 20.000 примерака, а уз њега је додата и карта српских и осталих јужнословенских земаља од Свет. Томића професора. Календар је пун слика изгинулих јунака за српску част и слике из разних вароши српских крајева. С обзиром на лепу садржину и племениту цел за коју је издан овај календар, препоручујемо најтоплије нашим задругама, да препродају што више ових календара.

Слика из живота св. Саве, написао Др. Илија Бајић. Митровица. Штампарија Мирослава Спаића 1907. Цена: 50 пот.

Књижица је укусно израђења а садржи у стиху 4 другарске слике: Одлазак Расков у св. Гору; - Раско пред светогорским манастиром; — Збор код цркве Грачанице; и — Аманет св. Саве. Може се врло згодно употребити за св. савске прославе и представе, а за ту цел су и написане и приказане 1905. год. у Срем. Митровици. Могу се добити код писца уз готов новац, изнад 10 комада са попустом од 20%, изнад 50 комада 40% рабата.

Просветни Надничари. Изишла је из штампе књига под овим насловом, коју је написао Петар Крстоношић, негдашњи глумац.

Књига има 83 штампане стране велике осмине, а цена је 1 К или 1 динар. Књига је пишево издање и у место уобичајеног рабата даје скупљачима на 10 претплатника један сат будилник од никла за џеп, на 20 претплатника један сат од сребра за џеп, на 30, један за мушке или женске са дуплим заклопцем, на 40, један од тула сребра; на 60 претплатника један за џеп мали женски од правог злата.

Мала српска читанка (латиницом) за Ш. разред срп. осн. нар. школа. Средили: Павле Чонић и Славко М. Косић, учитељ мостарски. У тврдом повезу 50 пара (потура) Издање издавачке књижевнице Пахера и Кисића у Мостару.

Изашао је из штампе добро уређени **Трговачки календар**, који је под уредништвом *Петра Крстоношића* сада у трећој години. Мала осмина. Цена 70 потура. Штампарија деон. друштва „Браника“. У истом календару ће трговци наћи врло лепих и по трговце корисних — популарним језиком писаних чланчића о трговини. Ми исти трговцима најтоплије препоручујемо. Добија се код уредника Ко поручи 2 ком. добија трећи на поклон.

„**Свој своме**“ — календар. Година IV. Овај календар је излазио под уредништвом Др. Каменка Суботића. Ове године је исти календар прешао у властништво г. Петра Крстоношића, који га и уређује. У календару се пропагира на врло популаран начин идеја „Свој своме“. Трговци добијају свој оглас на последњој страни бесплатно отштампан без конкуренције (коју новину у начину оглашавања је у нас Крстоношић завео) и још 33% попушта. Календар овај, који само српске огласе доноси, нека је најтоплије препоручен. Свакоме Србину који хоће да поклањањем истог календара својим муштеријама шири идеју свој своме. Цена је календару 20 потура. Добија се код уредника.

Пријатељи листа.

Г-ђа Христина Боројевићка из Панчева, платила је један примерак нашег листа за г-ђицу Јелицу Бошковићеву, ученицу тамошње радничке школе.

Г-ђа Фемка *Поповићка* из Панчева, платила је један примерак нашег листа за Даницу *Почуки*, ученицу срп. више девој. школе панчевачке.

Поруке уредништва.

Б. Т. Т., Бијела. Нису то песме, где се сликови завршују: дана — драга; лијем — кријеш; дира — изазива и т. д. Не може Вам се жеља испунити.

С. П., Карловац. Употребимо скорим оно што је добро из Вашег списка. Лист Вам шаљемо.

М. Београд. Послати рад је слаб, почетни рад. Не може се штампати.

С. С. Инсбрук. Примили смо чланак и штампаћемо га кад на ред дође. Лист ћемо Вам од 1 броја редовно слати.

Исправка.

У последњем 12. броју нашег листа од прошле године на стр. 280. стоји, да је Девојачки Соко у Новом Саду изабрао за благајника: г-ђицу Драгу Цвејић-Костићеву, а треба Драгу Савић-Цветићеву. Молимо, да се ово исправи.

У последњем 12. броју нашег листа, погрешно су штампане стране. Од 274. прешло се на 279. те многи суде, да су изостале 4 стране, а нису, него је то рачунато на садржај листа, који је том броју прикључен.

Позив на претплату.

Овим бројем отпочињемо у име Божје своју 23. годину. Колико је наш лист својим радом и правцем погодио жељу и потребу наших читалаца, показује најбоље та околност, што му је одзив све бољи а сарадници све чешћи, особито из круга наше женске интелигенције. Стога се надамо, да нас наши претплатници неће напустити ни за ову 1908. год. и чак се надамо, да ће оне и проширити круг читалаца међу својим пријатељицама. Срамота би било, да овај једини женски лист с ове стране не украшава сто сваке српске интелигентне домаћице. Цена му је тако мала, да се нико на то не може изговорити. Можемо слободно рећи да је ово најјефтинији лист у целој српској и хрватској књижевности, а рад су му похвалили сви наши ово- и онострани листови.

Учтиво умољавамо дакле све досадашње претплатнике, да се не само и за идућу годину претплате него и да у кругу своје породице, да се и други претплате, који до сад нису то учинили; а ми ћемо се трудити, да их задовољимо корисном поуком и лепом забавом као и досада. Само молимо, да се не одуговлачи претплата кроз целу годину као до сада, него да нам

се у току прва 3 месеца пошље за целу годину, а цена је означена на оглавлју листа. Вересију не можемо даље водити и зато ће досадашњи претплатници примити само прва 3 броја, па ако за то време не пошљу претплату обуставиће им се лист од 4. броја почињући.

Ко не мисли и даље држати лист, молимо да нам одмах 1. број врати, да не чинимо излишна трошка.

Овом приликом честитамо свима нашим претплатницима, скупљачима и сарадницима Нову Годину и остале празнике.

Уредништво
»Женског Света«.

Књижевне вести.

У штампарији деоничарског друштва „Браника“ може се добити књига

Невеста Варвара

ПРИПОВЕТКА.

С руског превео Стеван С. Илкић.

Цена 1 круна.

У овој приповетци И. Н. Потапенка веома занимљиво се износи живот калуђера Мелентија те је с тога топло препоручујемо читалачкој публици.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА

„СПОМЕНАК“

ИЛУСТРОВАН ДЕЧЈИ ЛИСТ ЗА 1907. ГОД.

Петнаест пуних година навршило се како излази „Споменак“.

„Споменак“ је препоручен од „Главног Просветног Савета“ у Србији, од Епархијског Школског Одбора у Темишвару

и од Великог и Просветног Савѣта у Сарајеву, што је добар знак, да „Споменак“ врши савесно своју задаћу.

„Споменак“ излази првог дана сваког месеца на целом табаку, сем јулија и августа, место тога ће претплатници добити једну лепу књигу на дар. Претплату, рукописе и све, што се односи на уређивање и издавање листа треба слати: Ivanu Martinoviću uredniku. Pančevo (Ugarska.) Поручбине без новаца не уважавају се. Адресу ваља тачно доставити. Скупљачима 10% за труд од 5 примерака на више. Из Србије прима претплату књижевница В. Валожића у Београду.

Цена је „Сломенку“ на целу годину за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 2 круне; за Србију 2½ динара, за Црну Гору 2½ круне а за остале земље 3 круне. Претплата се прима **само** на целу годину.

У Панчеву, крајем 1907. год.

Иван Мартиновић

власник, издавач и уредник „Споменка“.

Јаван рачун

о изложби женског ручног рада, која је држана у Чуругу од 24. јуна до 7. јула 1907. године.

Приход од улазница	К	646.80
од добровољних прилога	К	72.20
	Свега	К 719.—
Издатак	К	705.—
чист приход	К	14.—

од које је своте 10 К послато Конвикту у Нови Сад и 4 К Алумнеуму у Сомбор.

Добровољних прилога приложише пак: 7.20 К Ђорђе Ивковић из Н. Сада; 6.80 К Mészáros Pál из Темерина; 4 К Влада Влада Живковић из Жабља; 3.40 К Бошко Вукићевић из Сомбора; по 2 К др. Павков из Фелдварца; К. Гавански из Сентомаша, Лаза Радићев из Вел. Бечке-река, Јован Медурић из Турије, Тоша Недељковић из Жабља, Н. Дракулић из Митровице, Никола Димић из Ст. Бечеја, Арон Милутиновић из Аде, Hajduska Sándor, Тима Давидовац, Драга Јовин, Ра-

дивој Михајлов и Н. Н. из Чуруга; 1.20 К Влада Карапанџић из Жабља! по 1 К Љубомир Апић из Новог Сада, др. Радивојчев из Гложана, Н. Попов из Титела, Andres Johan, Станко Лазић из Н. Сада, Ђура Коњовић из Мзла, Тодор Поповић из Ст. Бечеја, Живко Брачевачки из Жабља; преч. г. Василије Стојадиновић парох, Софија Апић учивељица, Мита Стојадиновић, Даница Јаконић, Душан Гавриловић, Лео Вајс, Hírsi Manó, Стеван Велцл, Аксентије Убовић, Ђока Радин, Марко Катић, Avemaria Péter сви из Чуруга; по 60 пот.: Сима Димитријевић из Жабља, Александра Милутиновићка, Ненад Перић, Аришко Сегединац из Чуруга; по 40 пот.: Pető Ágoston из Ст. Бечеја, Живан Ратков, Шаца Манојловић из Чуруга.

Свима поштованим приложницима приређивачки одбор овим своју тошлу благодарност изриче.

Оцењивачки изложбени одбор доделио је дипломе следећим радилицама и то: Зорки Дракулић из Сентомаша, Ирини Рацовой из Ст. Бечеја, Лепосави Илић из Сентомаша, Мари Р. Стојановић из Приједора, Милану П. Павловићу из Вршца, Јулки Живковић из Ст. Бечеја, Софији Н. Димић и Мари Ш. Арадској из Бечеја, Зорки М. Калуђерској из Ст. Врбаса, Мила К. Малелашког из Турије, Драгиња Стојадиновић, Љубичица Стојадиновић, Љубица Обрадова из Чуруга, Милица Јовановић из Врањева, Шана Попова, Перса Јовина, Десанка Лауш, Љубица Сегединац, Марина Сегединац, Ева Перић, Славна Перић, Ката Лончарска, Милица Димитријевић и Мица Шијакова из Чуруга, Ката Мажић из Врбаса.

За труд око изложбе: Даринка Јоцић-Велцлова, Софија Апић, Зора Станишић Лесковац, Мара Чиплић, Милица Грешликина, Сара Апић, Мајица Ђуричић, Вука и Анђа Јанковић, Милан Ђуричић и Аца Давидовац.

У Чуругу, 17. децембра 1907.

Софија Апић,
благајкиња.

Зора Станишић Лесковац,
перовођа приређивачког одбора.